

TSO v tradici VM

Původní obyvatelé Evropy Keltové měli sice písmo (runové aj.), nevedli však nijaké systematické analýzy. Proto historikové jejich dějiny skládají jen ze zmínek římských, byzantských, franckých aj. cizích analistů. Ti však zvykům Keltů vždy neporozuměli nebo jim nechtěli rozumět, protože jimi pohrdali. Když Keltové táhli např. do boje, brali sebou na těžkých vozech celou rodinu, která v týlu, za vozovou hradbou, představovala nejzazší mez, kam až směl keltský bojovník ustoupit, aby nepřišel o vše, co je mu drahé.

Tacitus: V bitvách mají poblíž co je jim nejdražší. Nárek žen a křik dítek jsou jim posvátnými svědky. Matky a manželky ošetřují raněné, které k nim snášejí. Také přinášejí bojujícím jídlo a napomínání. Polevující šiky ženy povzbuzují prosbami, odhalováním řader a upozorňováním na hrozící zajetí...

Vyložíme-li si keltský zvyk, brát do boje své rodiny a statky (stáda), jako „stěhování“ kmene, pak nám v rámci domnělého „stěhování národů“ zmizí z mapy Evropy její původní obyvatelstvo i pozdější Velká Morava. Keltské a později velkomoravské kmeny, jež samozřejmě měly trvalá sídla, se zdánlivým stěhováním (vojenským tažením) náhle někde objevují a zase mizí, takže si lze o dějinách Evropy vymýšlet zcela libovolně „odborné“ teorie, jak se komu a k čemu právě hodí. Tak například se prý z české kotliny odstěhovali Bójové, z malé Moravy Markomané atp., ač svá území ve skutečnosti nikdy neopustili. Přičteme-li k tomu ještě matení názvů (např. Ptolemaios popisuje Velkou Moravu jako Velkou Germánii) nebo účelové přidělování kmenů tomu či onomu etniku (např. Germánů Němcům), jaký div, že se nám tisíciletá historie Keltů i Velké Moravy scvrkne a rozpadne na nesouvislé fragmenty, oddělené od sebe v čase i v prostoru jako tzv. říše Sámova, říše Mojmirůvců a jiné nesmysly, vyučované moderními dějinami evropských národů včetně české státnosti...

Pro vnější dějiny vznikla Velká Morava jako volný vojenský pakt různých kmenů, původně keltských, s nimiž postupně splyvali pozdější kolonisté, přicházející zejména od Černého moře, ze Skythie a Persie. Odtud pozdější „z nebe spadlí“ Germáni a Slované, které tu budeme souhrnně nazývat „velkomoravané“. Tento velkomoravský vojenský pakt byl nejspíše založen v reakci na dravost centralisticky organizovaného pohanského Říma a pozdější říše křesťanských Franků, bytostně nenávidějících veškerou decentralizaci a vše velkomoravské vůbec. Sídlem nejvyššího velení velkomoravského paktu se stala pevnost Velehrad, o níž velkomoravané dle keltského zvyku nezanechali téměř nijaké písemné záznamy a pokud ano, pak nepřiliš konkrétní. Velkých hradů (Velehradů) bylo na Velké Moravě mnoho, ale ani o nich nejsou dostatečné záznamy. Proto se o tom hlavním Velehradě vedou dodnes učené spory, jež důsledně skandalizují každého, kdo se pokusí Velehrad lokalizovat konkrétně. Starobylost a sláva decentralistického Velehradu totiž nesmí zastínit jejich „posvátná“ centra.

Pokud bylo za starý Velehrad označena konkrétní lokalita jmenovitě, pak to bylo vždy město Olomouc, jehož založení nemá pamětníka a jež bylo ještě v 18. století „Hlavním královským městem“ malé Moravy. O toto postavení přišlo za velmi podivných okolností během prusko-rakouských válek, přestože tehdy bylo hlavní pevností Rakouského císařství.

Označit za starý Velehrad kteroukoliv lokalitu se v českých odborných kruzích pokládá za hypotézu. Označit za Velehrad Olomouc se však pokládá téměř za hrdelní zločin, přinejmenším za vědomé lhaní, či za nekritické opisování lhářů. Ve staromoravských legendách existuje upřesnění, že onen Velehrad souvisí s Děvínem (Dovinou). Protože však i Děvín bylo na Velké Moravě více, zapadla i tato informace do tendenčně autoritativních sporů. Bylo-li však Velehradů i Děvínů víc, pak Velehrad/Děvín byl pouze jeden. Než se pokusíme o jeho identifikaci, seznámme se nejdříve poněkud blíže s Velkou Moravou:

Velká Morava byla ve všem všudy volným, decentralně organizovaným svazkem samostatných kmenů, které byly rovněž organizovány decentralně v tzv. „zádruhách“. V této podobě se Velká Morava rozkládala po obou stranách evropského veletoku Dunaje, od jeho západního pramene v Černém lese, až k jeho východnímu ústí do Černého moře. Rozdělena Dunajem sestávala Velká Morava ze dvou částí:

- naddunajské (severní), sahající až k Bílému moři (Baltické moře)
- poddunajské (jižní), dosahující až ke Středozevnímu moři

Název uskupení „Velká Morava“ ovšem není odvozen od relativně horizontálního (rovnoběžkového) veletoku Dunaje, ale od jeho dvou relativně vertikálních (poledníkových) přítoků, zvaných shodně „Morava“:

- naddunajská (moravská) řeka Morava je levým přítokem Dunaje, proudícím od severu k jihu.
- poddunajská (srbská) Morava je o kus dál pravým přítokem Dunaje, proudícím od jihu k severu.

Byzantský císař Mauricius (582-602): *Jejich řeky se s Dunajem spojují, takže se dovoz může provádět lehce po vodě...*

Nuže, podle protiběžných přítoků jménem Morava, mezi nimiž se Dunaj dvakrát pravouhle láme, byly obě strany Dunaje pojímány jako Pomoraví, rozdělená řekou Moravou na západní a východní Pomoraví:

- naddunajské (severní) Pomoraví = východní nitranská a západní velehradská Morava.
- poddunajské (jižní) Pomoraví = východní dardanská a západní panonská Morava.

Poddunajská Velká Morava byla nejvíce vystavena metastázím nenasytného, válčením posedlého Říma a prodělávala tedy neustálé proměny. Nakonec to však byla přece jen velkomoravský vojvoda, který v tiché dohodě s byzantským císařem existenci západořímské říše jednou pro vždy ukončil (viz například vědecky ignorovanou práci Františka Saleše Pluskala Moravičanského z r. 1883: Děje říše velkomoravské, od počátku až do rozpadu 907 - www.TSO.cz/).

Krátce nato však Karel Veliký založil centralistickou říši Franckou, kterou, s požehnáním papeže pojal jako pokračovatele římského císařství, a historie se opakovala. Tentokrát však koalice Franků a Maďarů Velkou Moravu udolala, neboť byla současně nahlodána ze svého nitra, násilnou centralizací vojvodou Svatoplukem, jenž vydal svého strýce Rastislava Frankům a od římského papeže se dal jmenovat císařem. V reakci na despotismus vojensky neporazitelného Svatopluka, jenž málem zničil i říši Franků, se decentralní duch Velké Moravy prosadil naposledy po jeho smrti, a to konečným rozpadem velkomoravského paktu. Fragmenty Velké Moravy byly Franky a Maďary snadno přemoženy a rozchváceny.

Vítězný centralismus se ovšem s pouhým vítězstvím nespokojil, ale přikročil k systematické likvidaci decentralního ducha Velké Moravy, včetně zahlazování veškerých stop (vzpomínek a památek) na existenci Velké Moravy vůbec.

Kultura Velké Moravy byla postupně latinizována, poněmčována, maďarizována, popoľšťována a počešťována (Moravané jsou prý jen hloupější Čechy). Moravané byli již od počátku nového letopočtu křesťany. Byli však latiníky násilně znovu křtěni jako údajní pohané, takže nám slovní historikové mohou namlouvat, že křesťanství na Velkou Moravu přišlo až s tímto druhým křtem nebo v devátém století Konstantinem a Metodějem. Moravské písemnosti byly páleny jako heretické, odváženy do ciziny (nejvíce za třicetileté války do Švédska) nebo prohlášeny za falza jejich znovu-objevitelů. Velkomoravské stavby zpravidla byzantského slohu, byly do základů rozkotány, vč. negativů základů (v Olomouci např. oba děvinské hrady, chrám sv. Petra, sv. Blažeje, sv. Ducha, kaple sv. Máří Magdalény aj.). Pokud byly tyto masivní stavby pouze přestavěny na románské a později gotické (částečně olomoucký Malý hrad, chrám sv. Mořice aj.), dochovala se lidová vzpomínka na jejich velkomoravský původ jako přídomek „pohanský“. Odtud téměř po celé Evropě frekventovaný název „pohanská věž“.

V duchu systematické likvidace všeho, co by mohlo Velkou Moravu nějak připomínat, byla zejména velkomoravská dvojpevnost Olomouc několikrát zničena a přestavěna. Naposledy byla zničena a vyhlazena za 30leté války (1618-1648) tak důkladně, že generál Montecuccoli radil císaři Ferdinandovi III., aby dal zbylé hradby zbořit a z Hlavního královského města Olomouc učinil vesnici. Ke zničení olomoucké pevnosti došlo tehdy tak, že těsně před příchodem Švédů byla vídeňským dvorem zbavena vojenské ochrany (děl, posádky i velení) a ponechána Švédům napospas. Vzápětí však byla císařskou armádou na Švédech urputně dobývána zpět (tj. ostřelována děly). Až po r. 1660, za císaře Leopolda I., se polatinizovaná Olomouc mohla vzpamatovat. Tehdy v ní došlo doslova k „hospodářskému zázraku“ a obě olomoucké pevnosti vstaly z mrtvých do dnešní barokní podoby a její děvinská kultura mohla žít jen v jakési „ilegalitě“...

Obecně lze říci, že centrální uspořádání společnosti vyhovuje lépe mocenským ambicím elit (dobývání, drancování, utlačování a ohlupování), zatímco decentralismus vyhovuje lépe ideálům pravdy, svobody a lásky (pravdivému poznávání, tvoření, hospodaření a ohleduplnosti). Je to vlastně věčná a nesmiřitelná válka (násilná a ideologická) mezi centralismem a decentralismem, v němž každý chvíli tahal pilku, až na přelomu prvního křesťanského tisíciletí převládl centralismus (tehdy byl římskou katolickou církví skutečně očekáván konec světa). Na přelomu druhého tisíciletí však přišel čas „zmrtnýchvstání“ decentralismu. Pozorujme tedy blíže, jak se decentralismus projevoval kdysi v každodenním životě Moravanů.

Jak již bylo řečeno, národy Velké Moravy (mnohost různých kmenů) neměly nikdy centrální správu, ale jen více méně volný pakt pro případ společného vedení války. Jen za tímto vojenským účelem volili kmenoví vladykové nejvyššího vladyku (vojvodu), jenž byl také nejvyšším sudím v případě mezikmenových sporů. Protože byl pakt založen kulturně spřízněnými kmeny, byl kmenovými knížaty (knězi), zvanými Kelty „druidové“, volen také velekněz (nejvyšší druid). Obě shromáždění voličů se konala na místě nejvyššího kultu již zmíněném Děvině, souvisejícím s hlavní vojenskou pevností Velehradem. Tento Velehrad/Děvín jsme již zhruba lokalizovali do naddunajského (severního) Pomoraví, do tzv. velehradské Moravy.

Než budeme moci Velehrad/Děvín (resp. Děvín/Velehrad) lokalizovat přesněji, pokračujeme v pozorování ducha decentralizace v každodenním životě Keltů a Moravanů (velkomoravanů).

Jak již bylo naznačeno, moravské kmeny se skládaly z rodů, řídicích se tzv. řádem čeledním, zvaným „záduha“. V čele rodu stával volený otec hospodář (gazda), zvaný též kmet (stařešina, starosta), lech, vojvoda (vévoda) nebo vладыka (vlado). Ten byl volen tzv. „hromadou“, to je shromážděním všech dospělých mužů rodu. Vладыka měl v rámci rodu moc soudní i výkonnou a zevně zastupoval rod na kmenových shromážděních. Neměl však neomezenou pravomoc patriarchy, ale ve všech důležitějších věcech byl vázán usnesením hromady. Pokud tato usnesení nerespektoval nebo projevil nezpůsobilost ke svému úřadu, mohl být hromadou kdykoliv odvolán.

Příslušníci rodu (čeled) společně hospodařili na rodových pozemcích (dědinách), jež nebyly jejich soukromým majetkem, ale společným vlastnictvím celého rodu. Jen, co si kdo pořídil sám, bylo jeho osobním vlastnictvím. V rodové záduze si byli všichni rovni, takže tu nebylo pánů ani poddaných, otrokářů ani otroků. Nebylo tu nevolnictví, námezdní práce ani jiné formy poroby. Nebylo tu tedy ani mzdy, neboť každý měl na všem rodovém příslušný osobní podíl. Nebylo tu tedy bídy, s výjimkou trestu provinilci, jenž byl ze všech podílů usnesením hromady vyloučen.

Byzantský císař Mauricius (582-602): *Národ Slávů a Antů (Rusů) má jednaký způsob života a mravů, nadevše milující svobodu... ani zajatci u nich nezůstanou, jako u jiných národů, v trvalém otroctví, ale jen dočasně. Potom jim vyplatí jejich podíl a nechají na jejich vůli, zda zůstanou nebo zvolí svobodu...*

Byzantský císař Lev VI. Mudrc (886-911): *Odjakživa měli za neslušné držet ve válce zajatých doživotně v nevolnictví, jak to činí jiné národy. Trvání zajetí ponechávali takřka na vůli zajatého, vymezí mu službu jen na nějaký čas. Po vypršení lhůty se mohl vrátit ke svým, přičemž mu vyplacena slušná mzda, nebo mohl zůstat jako svobodný přítel.*

Tacitus: *Nevolníky neužívají pro domácí práce jako Římané, ale nechávají je samostatně hospodařit a ukládají jim jen dávky z obilí, ovcí či plátna...*

Starí Moravané neměli řemeslo válečné za nejčestnější a nejdůležitější a neštíteli se práce jako Římané, Frankové aj. Proto také netrpěli v záduhách povaleče. Právo u nich nebylo odděleno od povinnosti a obojí od příslušné odpovědnosti. Tak i právo na podíl z výnosů ze společných statků bylo podmíněno povinností na rodových statcích pracovat.

Záduha představovala ekonomiku, zahrnující nejen zemědělství a chov dobytka, ale také řemesla a obchod. Řemesla byla již tehdy provozována často průmyslově v manufakturách. Dodnes ukazují jména mnohých osad na řemeslnou specializaci příslušných rodů (Kožušany, Košíře atp.).

V záduhách se také přísně rozlišovalo mezi prací mužskou a ženskou. Muži zabezpečovali obživu rodu jako zemědělci, pastevci a řemeslníci, ženy pečovaly o domácnost a stravování domácích, šily a vyšívaly pro celý rod oblečení. Tak to mimo jiné popisují například úvodní verše staročeských pergamenů, zvaných podle místa údajného nálezu „rukopis Zelenohorský“ (RZ). Zarytými stoupenci pragocentrismu byl ovšem RZ zlovolně prohlášen za literární podvrh 19. století, ač byly všechny námitky proti jeho starobylosti obránci RZ mnohonásobně z kořene vyvráceny:

...
usac ot suei celedi uoieuod každý otec je své čeledi vojvodou
muse pasu seni rubi stroia muži obživu, ženy róby (odění) pořizují
i umre-li glaua celedina a umře-li hlava čeledína
deti use tu sbosiem u iedno uladu všechny děti tu zbožím v jednotě vládnou
uladicu si z roda uiberuce vладыku si z rodu vyvolí
ki ple zne dle u snemi zlauni hodi jenž pleje, žne, do slavných sněmů chodí
hodi s cmetmi s lehi uladicami chodí s kmeti, lechy, vладыky
ustachu cmete lesi i uladiki vstanou kmeti, leši a vладыkové
pohualihu praudu poza conu pochválí (posoudí) pravdu podle konání
 ...

Pověstná byla také pohostinnost Moravanů. Spolupráce v záduze se totiž neomezovala jen na příbuzné, ale i cizí člověk v ní mohl přijmout pohostinství nebo být se schválením hromady přijat do rodu natrvalo. Takový nepokrevní příslušník rodu byl zván „Olmišťan“ (srovnej „Olomoučan“), což mimo jiné nabízí možný výklad dosud nerozluštěného jména „Olomouc“.

Tacitus: *Odepřít přístřeší se má za zločin...*

Byzantský císař Lev VI. Mudrc (886-911): *K příchozím se vždy chovali dobrotivě a milostivě, bez ublížení a křivdy. Přijímají je laskavě a poskytují jim přístřeší. Jeden po druhém je provázejí z místa na místo, aby bezpeční, chránění a všemi potřebami zaopatření byli...*

V duchu pohostinství byla zakládána také rodina, přijetím manželky do rodu manžela. Rodina však nežila v oddělené domácnosti, ale pohromadě s rodinami bratrů manžela a jejich starých rodičů.

Ještě v 19. st. se na Slovensku vyskytovalo mnoho vesnic, v nichž měli všichni nebo téměř všichni stejné příjmení. Např. ve vesnici Košuty žili samí Košutové, ve vesnici Kubín téměř samí Kubínové atp. Také na malé Moravě a v Čechách přetrvávalo ještě dlouho na dědinách důvěrné oslovení starších: „strýčku“ a „tetičko“, odívání stejnojmenně atp. Staré vsi dodnes vykazují jednotné stavební plány s okrouhlou návší, či ve svém názvu koncovku „ice“ (Ivanovice = rod Ivanův atp.).

Tacitus: *Oni jediní mezi barbary se spokojují s jednou chotí. Žijí v cudnosti, nesvádění vábením divadel či drážděním kvasů. Nemanželskou ztrátu panenství neomlouvají ani pro sličnost, mládí či bohatství. Omezování počtu dětí a usmrcování předčasně narozených mají za ukrutenství. Dítě vždy odkojí jeho matka...*

Byzantský císař Mauricius (582-602): *Ženy zachovávají takovou věrnost mužům, že mnohá svého manžela i ve smrti následuje, nechť jí zůstat vdovou...*

Tacitus: *Mládenci okusí lásku ženy až později, takže jsou ve zmužilosti lehkovážnější. Čím více příbuzných, tím více sešvagřených, tím oblíbenější je staroušek. Bezdětnost je bezcenná. Synové sester jsou pro strýce tolik, co pro otce. Děti přebírají přátele i nepřátele otce i příbuzných, aniž jsou nesmiřitelní, neboť i vraždu lze odškodnit hovězími či ovcemi.*

Více dbají střídmosti než panského živobytí a lahůdek, aniž touží po penězích. Z darů se těší, necení však více drahých a necítí se být zavázáni. Vznešený od prostého se chováním neliší, neboť mezi týmiž stády a na téže půdě společně obcují. Bez pokrytecké obratnosti a šibalství odhalují tajnosti svého nitra. Nosit zbraň smí je ten, kdo je obcí uznán za schopného. O důležitých věcech jednají při hostinách.

Více u nich platí dobré mravy než jinde dobré zákony! Nic na způsob lupičů u nich není...

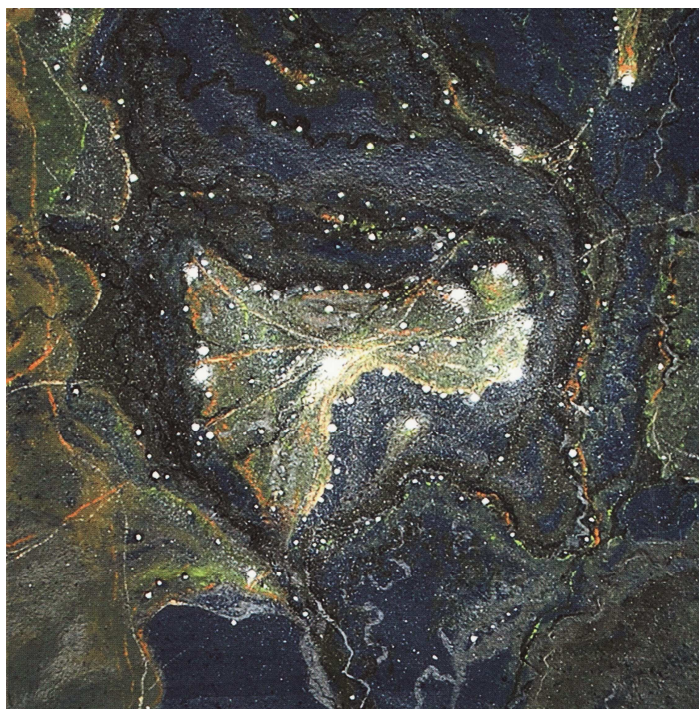
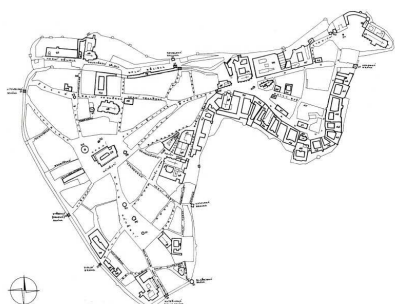
V rodové záduze neexistovala „patria potestas“ římského práva, dávající otci moc nakládat s dítětem zcela libovolně. Dítě patřilo tak říkajíc celému rodu. Proto nebylo vydáno nelidské přísnosti ani nerozumné shovívavosti rodičů, ale bylo pod dohledem a soudem vладыky, hromady a každého dospělého příslušníka rodu. Zkrátka, sociální soužití Moravanů nelze pokládat za patriarchální (centralistické), jako u Římanů, Franků a jiných despocií.

Protože Moravané cítili, že v ženách žije něco posvátného a prorockého, nejen neodmítali jejich rady, ale respektovali také jejich výroky. Odtud kulturní místa zvaná Děvín (od Děví, Děva - srovnej Eva). Hlavní Děvín Velké Moravy byl ideovým podkladem Kosmovy „dívčí války“ v tak zvaných „Starých pověstech Českých“, v nichž je pojímán jako tvrz žen (Vlasty a spol.) bojujících zatvrzele proti mužům. Je to podobenstvím již zmíněného konfliktu principů ženského decentralismu a mužského centralismu, vlastního odkazu reálné kněžny Libuše (starověké druidky hlavního děvinského kultu Velké Moravy) a tendenčně vymyšleného Přemysla Oráče. Přemysl Oráč je reprezentantem nastupujícího pragocentrismu, jehož předlohou je velkomoravský samozvanec císař Svatopluk. Kosmou podstrčená pověst mimo jiné vypráví, že Přemysl těsně před svým nástupem k moci Libušiným poslům slíbil, že je bude bít „železnými metlami“ (jako když sype ptáčkům)...

≈

Pavel Zlinský (Skruté významy Geografických jmen na Moravě a neb Zpráva o ztracené Angličtině): *Pohled od severu, od Polárky na hvězdné body otevřené hvězdokupy Plejád a olomouckou vyvýšeninu v zaplavené říční krajině (povodně 1997)...*

Půdorys olomouckého Děvína na kulmském kopci (barokní obnova Hlavního královského města Olomouce):

„Vidím město veliké, jehož sláva se nebes dotýká.“
(velkomoravská Libuše)